

Perhepäivähoitohenkilöstön

OSAAMISEN KEHITTÄMINEN

PERHOKE-hankkeen loppuraportti

ISBN 978-952-00-2808-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2809-1 (PDF)
ISSN 1236-2115 (painettu)
ISSN 1797-9897 (verkkajulkaisu)
URN:ISBN:978-952-00-2809-1
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2809-1>

Yliopistopaino, Helsinki 2009

KUVAILEHTI

Julkaisija Sosiaali- ja terveysministeriö	Julkaisun päivämäärä 31.3.2009
Tekijät Sanna Parrila	Toimeksiantaja Sosiaali- ja terveysministeriö HARE-numero ja toimielimen asettamispäivä
Julkaisun nimi Perhepäivähoitohenkilöstön osaamisen kehittäminen. PERHOKE-hankkeen loppuraportti	
Tiivistelmä <p>Perhepäivähoitohenkilöstön osaamisen kehittäminen -julkaisu on vuosien 2007–2009 aikana toteutuneen PERHOKE-hankkeen loppuraportti. Hankkeen toteuttajatahona toimi Verve ja rahoittajana sosiaali- ja terveysministeriö. PERHOKE-hanke oli jatkoa Verven vuosina 2004–2006 toteuttamalle PERHO-perhepäivähoidon ohjauksen kehittämishankkeelle¹.</p> <p>PERHOKE-hankkeen keskeisimpinä tavoitteina oli <i>selvittää ryhmäperhepäivähoidon nykytilaa ja toimintaedellytyksiä ryhmäperhepäivähoitoon kohdennetun valtakunnallisen selvityksen kautta sekä luoda valtakunnallisesti yhtenäisiä malleja ja sisältöjä perhepäivähoitohenkilöstön osaamisen kehittämiseen</i>. Hankkeen aikana edelleen kehitettiin ja pilotoitiin perhepäivähoitajien osaamiskartoitusta, suunniteltiin asiantuntijayhteistyönä pitkäkestoiset prosessikoulutukset perhepäivähoitajien ja perhepäivähoidon esimiesten osaamisen kehittämiseen sekä koottiin yhteen ja edelleen kehitettiin erilaisia perhepäivähoidon osaamisen kehittämisen malleja ja työvälineitä.</p> <p>Hankkeen ensimmäiseen vaiheeseen kuului myös valtakunnallisen ryhmäperhepäivähoitoselvityksen toteuttaminen. Selvitys toteutettiin kaikkiin kuntiin suunnattuna internet-pohjaisena kyselynä, johon vastasi 302 kuntaa. Ryhmäperhepäivähoitoselvityksen tulokset on raportoitu erikseen Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä -sarjassa 2007:54.</p> <p>Tässä julkaisussa luodaan kuva PERHOKE-hankkeen etenemisestä ja tuloksista. PERHOKE-hankkeen aikana kehitetty ja koottu perhepäivähoidon osaamisen kehittämisen materiaali on julkaistu kokonaisuudessaan valtakunnallisessa perhepäivähoidon kehittämisvalikossa osoitteessa www.verve.fi/paivahoito.</p>	
Asiasanat hankkeet, kehittäminen, perhepäivähoito, varhaiskasvatus	
Bibliografiset tiedot Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2009:16 ISBN 978-952-00-2808-4 (nid.), ISBN 978-952-00-2809-1 (PDF) ISSN 1236-2115 (painettu), ISSN 1797-9897 (verkojulkaisu) URN:ISBN:978-952-00-2809-1 http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2809-1	Muut tiedot www.stm.fi/julkaisut Kokonaissivumäärä 42 Kieli Suomi Hinta 12,50 € Luottamuksellisuus Julkinen
Tätä julkaisua myy ja välittää Yliopistopainon kirjamyynti http://kirjakauppa.yliopistopaino.fi/ books@yliopistopaino.fi PL 4 (Vuorikatu 3 A) 00014 HELSINGIN YLIOPISTO Puhelin (09) 7010 2363 tai (09) 7010 2366 Fax (09) 7010 2374	Kustantaja SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

¹ STM:n julkaisuja 2005:4, STM:n selvityksiä 2006:17, STM:n selvityksiä 2007:19.

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare Social- och hälsovårdsministeriet	Utgivningsdatum 31.3.2009
Författare Sanna Parrila	Uppdragsgivare Social- och hälsovårdsministeriet
	Projektnummer och datum för tillsättandet av organet
Publikationens titel Utveckla familjedagvårdspersonalens kunskap. Slutrapport för PERHOKE-projektet	
Referat <p>Publikationen Utveckla familjedagvårdspersonalens kunskap är slutrapport för PERHOKE-projektet som genomfördes under åren 2007–2009. Projektet utfördes av Verve och bekostades av social- och hälsovårdsministeriet. PERHOKE-projektet var en fortsättning på Verves utvecklingsprojektet PERHO som genomfördes under åren 2004–2006 om handledning inom familjedagvården¹.</p> <p>PERHOKE-projektets viktigaste målsättning var att utreda dagsläget för gruppfamiljedaghem och deras verksamhetsförutsättningar med hjälp av den riksomfattande utredningen och skapa riksomfattande enhetliga modeller och innehåll för att utveckla familjedaghemspersonalens kunskaper. Under projektets gång genomfördes i form av ett pilotprojekt en kartläggning av personalens kunnighet, som ett gemensamt projekt mellan olika sakkunniga planerades långsiktiga processutbildningar för att utveckla familjedagvårdarnas och deras överordnades kunskaper samt sammanfattades och vidareutvecklades olika modeller och arbetsredskap för att ytterligare utveckla kunskapen inom familjedagvården.</p> <p>Till projektets första skede hörde även att genomföra den första riksomfattande utredningen över gruppfamiljedagvården. Utredningen verkställdes som en webb-baserad enkät riktad till alla kommuner, och den besvarades av 302 kommuner. Resultaten från utredningen om gruppfamiljedaghemmen finns som en separat rapport i social- och hälsovårdsministeriets serie rapporter 2007:54.</p> <p>I den här publikationen beskrivs hur PERHOKE-projektet har framskridit och vilka resultat som uppnåtts. Det material om att utveckla kunskapsnivån inom familjedagvården, som man producerat och insamlat under PERHOKE-projektets gång, finns publicerat i sin helhet i den riksomfattande utvecklingsmenyn för familjedagvård på adressen www.verve.fi/paivahoito.</p>	
Nyckelord projekt, utveckling, familjedagvård, småbarnsfostran	
Bibliografiska data Social- och hälsovårdsministeriets rapporter 2009:16 ISBN 978-952-00-2808-4 (inh.), ISBN 978-952-00-2809-1 (PDF) ISSN 1236-2115 (print), ISSN 1797-9897 (online) URN:ISBN:978-952-00-2809-1 http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2809-1	Ovriga uppgifter www.stm.fi/svenska Sidoantal 42 Pris 12,50 € Språk Finska Sekretessgrad Offentlig
Distribution och försäljning Universitetstryckeriets bokförsäljning http://kirjakauppa.yliopistopaino.fi/books@yliopistopaino.fi PB 4 (Berggatan 3 A) FI-00014 HELSINGFORS UNIVERSITET Tfn (09) 7010 2363 eller (09) 7010 2366 Fax (09) 7010 2374	Förlag SOCIAL- OCH HÄLSOVÅRDSMINISTERIET

¹ SHM:s publikationer 2005:4, SHM:s rapporter 2006:17, SHM:s rapporter 2007:19, sammandrag på svenska.

DOCUMENTATION PAGE

Publisher Ministry of Social Affairs and Health, Finland	Date 31 March 2009				
Authors Sanna Parrila	Commissioned by Ministry of Social Affairs and Health Date of appointing the organ				
Title of publication Development of the professional skills of family day care staff. Final report of the PERHOKE project					
Summary <p>The publication Development of the professional skills of family day care staff is the final report of the PERHOKE project implemented in 2007–2009. The project has been carried out by the Verve research and rehabilitation centre and funded by the Ministry of Social Affairs and Health. The PERHOKE project is continuation of the PERHO development project for guidance of family day care carried out by Verve in 2004–2006.</p> <p>The most important objectives of the PERHOKE project were <i>to examine the present situation in group family day care and its operational prerequisites by means of a targeted nationwide survey and to create uniform models and contents for development of the professional skills of the family day care staff</i>. During the project the skills survey of family day care workers was developed and piloted and long-term process education was planned in cooperation by experts in order to develop the professional skills and competence of family day care workers and supervisors. Various models and tools to develop staff skills were also collated and developed.</p> <p>The first phase of the project also involved a national study of group family day care. The study was performed via an Internet-based questionnaire that was sent to all municipalities. It was replied by 302 municipalities. The outcomes of that study have been reported separately in Reports of the Ministry of Social Affairs and Health 2007:54.</p> <p>The present publication deals with the progress and outcomes of the PERHOKE project. The material and information regarding skills development in family day care that was developed and collated during the project is published in its entirety (in Finnish) in the national development menu for family day care at www.verve.fi/paivahoito.</p>					
Key words development, early childhood education and care, family day care, projects					
Bibliographic data Reports of the Ministry of Social Affairs and Health 2009:16 ISBN 978-952-00-2808-4 (pb), ISBN 978-952-00-2809-1 (PDF) ISSN 1236-2115 (print), ISSN 1797-9897 (online) URN:ISBN:978-952-00-2809-1 http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-2809-1	Other information www.stm.fi/ <table border="1"><tr><td>Number of pages 42</td><td>Language Finnish</td></tr><tr><td>Price 12,50 €</td><td>Publicity Public</td></tr></table>	Number of pages 42	Language Finnish	Price 12,50 €	Publicity Public
Number of pages 42	Language Finnish				
Price 12,50 €	Publicity Public				
Distribution and sales Helsinki University Print Bookstore http://kirjakauppa.yliopistopaino.fi/ books@yliopistopaino.fi P.O. Box 4 (Vuorikatu 3 A) FI-00014 HELSINKI UNIVERSITY, FINLAND Tel +358 9 7010 2363 or +358 9 7010 2366 Fax +358 9 7010 2374	Financier MINISTRY OF SOCIAL AFFAIRS AND HEALTH				

Sisällys

1	Johdanto	11
2	PERHOKE-hankkeen taustaa.....	13
3	Hankkeen tavoitteet.....	15
4	Hankkeen eteneminen ja tulokset.....	16
4.1	Valtakunnallinen ryhmäperhepäivähoitoselvitys.....	16
4.2	Osaamiskartoituslomakkeen jatkokehittäminen ja pilotointi.....	17
4.3	Perhepäivähoitohenkilöstön täydennyskoulutuskokonaisuuksien luominen asiantuntijayhteistyönä	18
4.3.1	Perhepäivähoidon johtaminen -täydennyskoulutuskokonaisuus	19
4.3.2	Varhaiskasvatuksen ammattilaisena perhepäivähoidossa -täydennyskoulutuskokonaisuus	21
4.4	Perhepäivähoidon osaamisen kehittämisen mallien luominen ja kokoaminen valtakunnalliseen kehittämisvalikkoon	23
4.5	Perhepäivähoidon kehittämisseminaarit	24
5	Hankkeen tuloksellisuuden arviointi ja perhepäivähoidon kehityshaasteet.....	25
	Lähteet	28
	Liite 1. Perhepäivähoidon johtaminen -täydennyskoulutuksen esite	30
	Liite 2. Varhaiskasvatuksen ammattilaisena perhepäivähoidossa -täydennys- koulutuksen esite 2009–2010	36

1 Johdanto

Perhepäivähoitoa on kehitetty aktiivisesti koko 2000-luvun ajan. Suurin osa hankkeista on toteutunut joko suoraan sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamana tai osana valtakunnallista sosiaalialan kehittämishanketta, joihin liittyvä rahoitus on ohjautunut lääninhallitusten kautta. Sosiaali- ja terveysministeriön suoraan rahoittamista perhepäivähoidon kehittämishankkeista ensimmäinen oli OPPIVA-projekti¹ (1996–1997). Sen jälkeen käynnistyi Akseli-projekti² (2001–2003), PERHO-hanke³ (2004–2006) ja nyt viimeisenä PERHOKE-hanke (2007–2009).

Lääninhallitusten⁴ ja kuntien yhteisesti rahoittamia hankkeita ovat olleet muun muassa Pelastetaan perhepäivähoito -hanke⁵ (2004–2005), Tulevaisuuden perhepäivähoito -hanke⁶ (2004–2006), PIRTSAKKA-hanke⁷ (2005–2007), Kehittyvä perhepäivähoito -hanke⁸ (2007–2008) ja Perhepäivähoito 2010 -hanke⁹ (2007–2008). Edellä kuvatut perhepäivähoidon kehittämishankkeet muodostavat laajan ja monitahoisen perhepäivähoidon kehittämiskokonaisuuden, jonka kautta on tuotettu paitsi tärkeää tietoa perhepäivähoidosta, myös konkreettisia ideoita ja välineitä perhepäivähoidon kehittämiseen. Haasteena hanketyöskentelyssä on ollut se, miten eri hankkeissa kehitetyt uudet toimintamallit ja -välineet saadaan levitettyä myös hankkeen ulkopuolisiin kuntiin. Miten saadaan hyödynnettyä mahdollisimman laajamittaisesti se työ ja osaaminen, mitä perhepäivähoidon eri kehittämishankkeissa on tuotettu viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Nyt käsillä oleva raportti on PERHOKE-hankkeen (1.3.2007–28.2.2009) loppuraportti. PERHOKE-hankkeen *yhtenä tavoitteena oli koota yhteen ja edelleen kehittää erilaisia perhepäivähoidon osaamisen kehittämisen malleja ja työvälineitä, joita eri kunnissa on kehitetty. Hankkeen tavoitteenasetteluun sisältyi myös valtakunnallisen perhepäivähoidon kehittämisvalikon luominen* (ks. luku 3.4). Kehittämisvalikon ideana on toimia jatkossa kaikille perhepäivähoidon toimijoille yhteisenä työkaluna, josta löytyy helposti ja keskitetysti ajankohtaista tietoa ja työkaluja perhepäivähoidon työkäytäntöjen ja henkilöstön osaamisen kehittämiseksi. Kehittämisvalikkoon (www.verve.fi/paivahoito) on koottu muun muassa kaikkien edellä kuvattujen perhepäivähoidon kehittämishankkeiden esittelyt ja loppuraportit niiltä osin kuin ne ovat olleet sähköisesti saatavilla.

PERHOKE-hankkeen aikana on tuotettu myös kokonaan uutta materiaalia perhepäivähoitohenkilöstön osaamisen kehittämiseen. Hankkeen aikana edelleen kehitettiin ja pilotoitiin perhepäivähoitajien osaamiskartoituslomaketta ja sen sovellusmahdollisuuksia (luku 3.2), luotiin pitkäkestoiset prosessikoulutuskokonaisuudet perhepäivähoitajien (luku 3.2.2) ja perhepäivähoidon esimiesten osaamisen kehittämiseksi (luku 3.3.1) sekä

---

¹ Alho-Kivi H & Keskinen S (1998)

² Alho-Kivi H & Myöhänen M (2004)

³ Parrila (2005, 2006 ja 2007)

⁴ osana valtakunnallista sosiaalialan kehittämishanketta

⁵ Jääskeläinen M & Majuri-Naappi A (2005)

⁶ Moilanen L-K (2007)

⁷ Jokela H, Junno S, Kokkonen S & Koskinen E (2007)

⁸ Tenhunen E & Parrila S (2009)

⁹ Parrila S, Ahonen H, Haavisto V & Kerosuo H (2008)

tehtiin valtakunnallinen ryhmäperhepäivähoitoselvitys (luku 3.1). Kaikki edellä kuvattu materiaali löytyy perhepäivähoidon kehittämisvalikosta.

PERHOKE-hankkeen päättyessä keskeiseksi jatkohaasteeksi nouseekin nyt luodun kehittämisvalikon päivittäminen. Kehittämisvalikko on sijoitettu Verven internetsivuille, mutta sen päivittämiseen ei ole osoitettu vielä jatkoresursseja. Tärkeää olisi, että kunnat ottaisivat aktiivisen roolin uuden materiaalin tuottamisesta kehittämisvalikkoon. Materiaalia voi toimittaa osoitteeseen sanna.parrila@ediva.fi¹⁰. Tällä hetkellä näyttää siltä, että valikon päivittäminen tapahtuu ilman erillistä resursointia Edivan, Verven ja perhepäivähoidon eri toimijoiden välisenä yhteistyönä. Valikon ylläpidosta käydään neuvotteluja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa.

Seuraavassa kuvataan kokonaisuudessaan PERHOKE-hankkeen tausta, tavoitteet, eteneminen ja tulokset. Raportin lopussa on vielä lyhyt pohdinta hankkeen tuloksellisuudesta ja perhepäivähoidon tulevaisuuden haasteista.

---

¹⁰ Ediva on varhaiskasvatusalan koulutukseen, tutkimukseen, kehittämiseen, konsultointiin ja arviointiin erikoistunut uusi yritys, jonka toimintaa johtaa KT Sanna Parrila ja KM Kirsi Alila.

2 PERHOKE-hankkeen taustaa

Perhepäivähoidon kehittäminen on ollut esillä sekä kahdessa viimeisessä hallitusohjelmassa (17.4.2003, 17.4.2007), sosiaalialan kehittämishankkeessa että sosiaali- ja terveydenhuollon tavoite- ja toimintaohjelmassa vuosille 2004–2007. Asiakirjoissa korostetaan perhepäivähoidon saatavuuden turvaamista kehittämällä muun muassa perhepäivähoitajien työolosuhteita ja ohjausta. Sosiaalialan kehittämishankkeen toimeenpanosuunnitelmaan (Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 2003:20) on kirjattu tavoitteeksi perhepäivähoidon aseman turvaaminen yhtenä varhaiskasvatuksen toimintamuotona. *Perhepäivähoitohenkilöstön osaamisen kehittäminen on keskeinen lähtökohta tämän tavoitteen saavuttamiseksi.*

Sosiaali- ja terveysministeriön (2006) tekemän päivähoitoselvityksen mukaan koulutuksen ja ohjauksen kehittäminen on kuntien palautteen mukaan keskeinen kehittämishaaste sekä ryhmäperhepäivähoidon että kotona tehtävän perhepäivähoidon osalta. Vastaviin tuloksiin on päädytty myös muissa perhepäivähoitoon kohdistuneissa tutkimus- ja kehittämishankkeissa (Parrila 2002, 2005, 2006, Jääskeläinen ja Majuri-Naappi 2005). Koulutuksen, ohjauksen ja erilaisten työssä oppimisen menetelmien kautta voidaan tukea sekä hoitajien että esimiesten osaamista ja ammatinhallintaa, mikä on työhön sitoutumisen ja työhyvinvoinnin peruslähtökohtia.

Perhepäivähoitajista valtaosa tekee edelleen työtään ilman varhaiskasvatukseen suuntautuvaa koulutusta. Merikosken kuntoutus- ja tutkimuskeskuksen¹¹ (PERHO-hanke) ja Pääkaupunkiseudun osaamiskeskuksen (SOCCA) yhteistyössä toteuttamaan valtakunnalliseen perhepäivähoitohenkilöstön osaamiskartoitukseen (Alila & Parrila 2007) osallistuneista perhepäivähoitajista vain 15 % (N= 3594) oli suorittanut perhepäivähoitajien ammattitutkinnon. Kuitenkin osaamiskartoituksen tulosten mukaan hoitajat kokivat tarvitsevänsä eniten vahvistusta nimenomaan niillä osa-alueilla¹², jotka muodostavat keskeisen osan ammattitutkinnon sisältöjä. Tämä ristiriita kertoo osaltaan siitä, että hoitajien kynnys lähteä suorittamaan ammattitutkinto on edelleen liian suuri. Hoitajien ammatillisen osaamisen kehittäminen toteutuu tällä hetkellä pääsääntöisesti erilaisen kunta-kohtaisen täydennyskoulutuksen ja ohjauksen varassa, joilta puuttuu pitkän tähtäimen suunnitelmallisuus ja tavoitteellisuus (Parrila 2005).

Perhepäivähoidon esimiesten kohdalla osaamisen kehittämisen menetelmät ja mahdollisuudet ovat vielä niukemmat. Puhtaasti perhepäivähoidon esimiehille suunnattuja ammatillisia opintoja järjestetään tällä hetkellä ainoastaan Jyväskylän ammattikorkeakoulussa. Valtakunnallisen osaamiskartoituksen (Alila & Parrila 2007) mukaan perhepäivähoidon esimiehistä 45 % ei ollut saanut mitään lisäkoulutusta esimiehenä toimimiseen ja 62 % esimiehistä oli aloittanut työnsä perhepäivähoidon esimiehenä ilman työhön perehdytystä.

---

¹¹ Nykyinen Verve.

¹² Esim. eri kieli- ja kulttuuritaustaisen lapsen sekä erityistä tukea tarvitsevan lapsen hoito, kasvatusta ja opetus, vanhempien osallisuuden kehittäminen, oman työn dokumentointi, lasten havainnointi ja lapselle ominaisten tapojen huomioiminen perhepäivähoidon ympäristössä ja toiminnoissa.

Perhepäivähoidon esimiesten osaamisen kehittämiseksi asetetaan suuria haasteita muun muassa siirtymä sektoroituneesta, eri hoitomuodot erillään pitävästä päivähoito-organisaatiosta alueelliseen päivähoitoon, jossa yhden esimiehen vastuulla on kaikki oman alueensa päivähoitomuodot. Osaamiskartoitukseen osallistuneista esimiehistä valtaosalla (69 %) oli johdettavanaan sekä perhepäivähoitoa, ryhmäperhepäivähoitoa että päiväkotihoidon. Osaamisen kehittämisen tarpeina esimiehet nostivat esiin muun muassa *työtehtävien rajaamisen ja ajallisen kohdentamisen, työkokonaisuuksien hallinnan, oman työn dokumentoinnin ja palvelujen suunnitteluun liittyvän tiedon hallitsemisen*. Pedagogisen johtamisen alueelta osaamisen kehittämisen tarvetta koettiin eniten *VASUn toteutumisen arviointiin perhepäivähoidossa, kotikäyntien suunnitelmalliseen ja tavoitteelliseen toteuttamiseen sekä perhepäivähoitajien täydennyskoulutuksen suunnitteluun ja organisointiin*. Nämä kuuluvat kaikki perhepäivähoidon esimiehen ydintehtäviin.

3 Hankkeen tavoitteet

PERHOKE-hankkeen suunnittelu ja tavoitteenasettelu lähti liikkeelle valtakunnallisen osaamiskartoituksen (Alila ja Parrila 2007) esiin nostamista osaamisen haasteista. PERHOKE-hankkeen yleistavoitteeksi asetettiin perhepäivähoitohenkilöstön osaamisen kehittämisen mallien ja sisältöjen luominen. Lähtökohtana tavoitteenasettelussa oli myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (VASU) toimeenpanon tukeminen perhepäivähoidossa. Hankesuunnittelun edetessä hankkeen ensimmäiseen vaiheeseen päätettiin sisällyttää myös valtakunnallinen ryhmäperhepäivähoitoselvitys, jonka perhepäivähoidon kehittämisjaosto nosti esiin loppuraportissaan (STM:n selvityksiä 2007:5) yhtenä toimenpide-ehdotuksena.

Tiivistetysti PERHOKE-hankkeen tavoitteet kiteytyivät seuraavasti:

1. *Selvittää ryhmäperhepäivähoidon nykytilaa ja toimintaedellytyksiä ryhmäperhepäivähoitoon kohdennetun valtakunnallisen selvityksen kautta.*
2. *Luoda valtakunnallisesti yhtenäisiä malleja ja sisältöjä perhepäivähoitohenkilöstön osaamisen kehittämiseen.*

Perhepäivähoitohenkilöstön osaamisen kehittämisen mallien kehittäminen perustui verkostoyhteistyöhön eri asiantuntijatahojen kanssa. Asiantuntijaverkostoon osallistui eri oppilaitosten edustajia, kuntatason perhepäivähoidon henkilöstöä, osaamiskeskusten edustajia sekä muiden perhepäivähoidon kehittämishankkeiden edustajia. Verkostoyhteistyön tavoitteena oli

- a) *koota yhteen ja edelleen kehittää sekä yksittäisissä kunnissa käytössä olevia että uusia perhepäivähoidon osaamisen kehittämisen malleja ja sisältöjä sekä*
- b) *luoda syntyneistä malleista valtakunnallinen kehittämisvalikko kuntien ja oppilaitosten käyttöön.*

Perhepäivähoitajien ja perhepäivähoidon esimiesten osaamisen kehittämisen mallien ja sisältöjen luomisessa hyödynnettiin sosiaali- ja terveystieteiden PERHO-hankkeessa (Parrila 2005, 2006, 2007) syntyneitä uusia työmenetelmiä. Hankkeen toiseen vaiheeseen sisältyi myös valtakunnallisen perhepäivähoitohenkilöstön osaamiskartoituksen (Alila & Parrila 2007) tulosten analyysin syventäminen ja osaamiskartoituksessa käytetty työvälineen edelleen kehittäminen kuntien käyttöön.

4 Hankkeen eteneminen ja tulokset

4.1 Valtakunnallinen ryhmäperhepäivähoitoselvitys

PERHOKE-hankkeen ensimmäisessä vaiheessa toteutettiin *ryhmäperhepäivähoitoselvitys* kuntien esimiehille suunnattuna kyselynä. Selvityksen sisältö suunniteltiin yhteistyössä perhepäivähoidon kehittämisjaostossa olleiden jäsenten kanssa. Selvitykseen liittyvä aineistonkeruu toteutettiin toukokuussa 2007 internet-pohjaisena kyselynä siten, että jokaisesta kunnasta (416) pyydettiin perhepäivähoidosta vastaavaa henkilöä tallentamaan kuntansa ryhmäperhepäivähoitoa koskevat tiedot suoraan Verven internet-sivuilla (www.verve.fi/paivahoito) olleelle sähköiselle kyselylomakkeelle. Lomakkeista oli erikseen suomen- ja ruotsinkieliset tallenteet. Kyselyssä käytettiin pohjana Digium Enterprise tutkimus- ja tiedonkeruuohjelmaa. Kysely oli jaoteltu kuuteen erilliseen teema-alueeseen: 1) taustatiedot, 2) ryhmäperhepäivähoidon muodot ja henkilöstörakenne, 3) tilat, 4) johtajuus, 5) toiminnan suunnittelu ja arviointi sekä 6) kehittäminen. Ryhmäperhepäivähoitoa koskevan selvityksen analyysi ja raportointi toteutui syksyn 2007 aikana.

Kyselyyn vastasi 73 % (N = 302) kunnista. Vastaajakunnista 84 %:ssa (N = 253) oli tarjolla kunnallista ryhmäperhepäivähoitoa ja 16 %:ssa (N = 49) ei ollut tarjolla kunnallista ryhmäperhepäivähoitoa.

Tulosten mukaan ryhmäperhepäivähoidon identiteetti osana perhepäivähoitoa on hämärtynyt. Ryhmäperhepäivähoitoa ei toteuteta enää tyypillisimmillään kahden hoitajan, kahdeksan kokopäivälapsen ja kahden osapäivälapsen pienenä yksikkönä. Tulosten mukaan ryhmäperhepäivähoidosta valtaosa (67 %) edustaa joko kolmen tai sitä useamman hoitajan yksiköitä, joissa on kirjoilla jopa neljäkymmentä lasta. Tämä ei vastaa perhepäivähoidon ominaislaatua: pientä ryhmää, kodinomaista ilmapiiriä ja pysyviä ihmisuhteita.

Huolestuttavaa ryhmäperhepäivähoidon toteuttamisessa on selvityksen mukaan se, että useissa kunnissa ryhmäperhepäivähoitoa toteutetaan vastoin päivähoiton säännöksiä. Selvityksen mukaan ryhmäperhepäivähoitoa ohjaavista säännöksistä poiketaan ainakin neljällä eri ulottuvuudella: 1) *suhteessa samanaikaisesti hoidossa olevien lasten määrään*, 2) *suhteessa aikuisten ja lasten määrään*, 3) *suhteessa henkilöstön kelpoisuusehtoihin* sekä 4) *suhteessa lapsikohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien tekemiseen*. Tämä saattaa kertoa osaltaan siitä, ettei kunnissa tunneta riittävästi ryhmäperhepäivähoitoa ohjaavien säädösten sisältöä ja niiden vaikutusta ryhmäperhepäivähoidon laatuun. Joissakin kunnissa ryhmäperhepäivähoidon laadukkaan ja säädösten mukaisen toteuttamisen estää taloudellisten resurssien niukkuus. Ryhmäperhepäivähoidon laadun kehittäminen on jäänyt päivähoiton määrällisen kehittämisen jalkoihin.

Ryhmäperhepäivähoitoselvityksen tulokset on julkaistu kokonaisuudessaan Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä -sarjassa (STM:n selvityksiä 2007:54).

4.2 Osaamiskartoituslomakkeen jatkokehittäminen ja pilotointi

PERHOKE-hankkeen toinen vaihe, jonka keskeisimpänä tavoitteena oli *luoda valtakunnallisesti yhtenäisiä malleja ja sisältöjä perhepäivähoitohenkilöstön osaamisen kehittämiseen*, käynnistyi syksyllä 2007. Yhtenä keskeisenä osaamisen kehittämisen mallina hankkeessa edelleen kehitettiin ja pilotoitiin Alilan ja Parrilan (2007) kehittämää perhepäivähoitajien osaamiskartoitusta. Osaamiskartoitustyövälineen sisällöllinen edelleen kehittäminen toteutettiin hyödyntämällä osaamiskartoituksesta (Alila & Parrila 2007) saatua palautetta ja asiantuntijaverkostoa.

Uusittua osaamiskartoituslomaketta ja sen eri sovellusmahdollisuuksia pilotoitiin kymmenen kunnan alueella huhti-toukokuussa 2008. Seuraavassa taulukossa (taulukko 1) näkyy missä kunnissa pilotointi tapahtui ja kuka siitä vastasi.

Pilotoinnin vastuhenkilö	Pilottikunta
Marjut Parhiala	Haapajärvi, Kärsämäki
	Nivala, Reisjärvi
Ulla Leman	Halikko
Aila Niemelä	Inari
Auli Majuri-Naappi	Jyväskylä
Sanna Forslund	Kannus
Paula Vulli	Keuruu
Merja Martin	Vaasa

Taulukko 1. Osaamiskartoituspilotointiin osallistuneet kunnat

Osaamiskartoituspilotoinnin keskeisenä tavoitteena oli saada palautetta osaamiskartoitustyövälineen erilaisista käyttömahdollisuuksista, ei niinkään työvälineen sisällöstä. Pilotoinnin tulosten mukaan osaamiskartoitus voi parhaimmillaan toimia erinomaisena työvälineenä perhepäivähoidon, samoin kuin koko päivähoidon sisällöstä ja ammatillisuudesta käytävään keskusteluun ja kehittämiseen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) luo yhteisen pohjan ja periaatteet varhaiskasvatuksen toteuttamiselle: osaamiskartoituksen kautta valtakunnallinen perusteasiakirja on saanut tuekseen välineen, joka konkretisoi sen sisältöjä osaamisen näkökulmasta. Pilotointikokemusten perusteella osaamiskartoitustyövälineen sisältöön perehtyminen on prosessin keskeinen vaihe, jonka aikana luodaan parhaimmillaan yhteistä ymmärrystä hyvästä ja laadukkaasta perhepäivähoidosta.

Suurimmassa osassa pilottikuntia *osaamiskartoitustyövälineen sisältöön perehtyminen* toteutettiin hoitajaillan yhteydessä ennen varsinaiseen osaamiskartoitukseen vastaamista. Hyvänä käytäntönä pilottikunnat pitivät tiimeissä/pienryhmissä tapahtuvaa osaamiskartoituksen eri alueiden konkretisointia. Ilman yhteistä konkretisointia osaamiskartoituksen arviointikriteerit jäävät liian abstraktille tasolle, mikä vääristää arvioinnin tulosta. Tämä ilmiö oli näkyvissä myös valtakunnallisessa osaamiskartoituksessa (Alila ja

Parrila 2007). Hoitajat arvioivat osaamisensa korkealle suurimmassa osassa arvioinnin osa-alueita. Kunnissa onkin havaittu, että arvioinnin tulokset heikkenevät, kun kriteerit avataan yhdessä ja konkretisoidaan selkeästi, mitä esimerkiksi osaamisen taso 4 kunkin arvioitavan alueen yhteydessä tarkoittaa.

Vastausten läpikäynti ja koonti on pilottikokemusten mukaan hyvä tehdä sekä yksilökohtaisesti että tuloksia yhteen kokoavasti. Yksilötason tarkastelussa hyvänä käytäntönä pidettiin osaamiskartoituksen vastausten läpikäymistä kehityskeskustelun yhteydessä, jonka tuloksena syntyy myös *hoitajakohtainen oppimissuunnitelma*. Osa piloteista koki, että tulosten purun ja henkilökohtaisen oppimissuunnitelman laatimisessa ainakin ajankäytöllisesti toimivampi ratkaisu on esimerkiksi 2–3 hoitajan kanssa käyty yhteinen ryhmäkehityskeskustelu. Tulosten purkaminen tiimeittäin ryhmäkehityskeskustelun yhteydessä antaa myös hyvän pohjan tiimin yhteisen oppimissuunnitelman laatimiseen ja yhteisöllisen oppimisprosessin syntymiseen.

Kaikkien hoitajien osaamiskartoituksen tulosten yhteenveto antaa puolestaan tavoitteellista suuntaa pidemmän ajan *koulutus- ja kehittämissuunnitelmalle* sekä esimiehen omalle pidemmän aikajänteen *pedagogisen ohjauksen suunnittelulle*. Yhteenvetona voidaan todeta, että osaamiskartoituksen käyttö ja sen hyödyntäminen kannattaa suunnitella tarkoin ja prosessiin pitää varata riittävästi aikaa. Osaamiskartoituksen käyttäminen ilman selkeää suunnitelmaa siitä, miten tuloksia hyödynnetään, ei ole tarkoituksenmukaista.

Osaamiskartoituksen pilotointiin liittyvät tulokset on raportoitu kokonaisuudessaan perhepäivähoidon kehittämisvalikossa¹³, johon on tallennettu myös uusittu perhepäivähoidon osaamiskartoituslomake sekä tukimateriaalia osaamiskartoituksen käyttöön.

4.3 Perhepäivähoitohenkilöstön täydennyskoulutuskokonaisuuksien luominen asiantuntijayhteistyönä

PERHOKE-hankkeen aikana koottiin kaksi erillistä asiantuntijaryhmää, joista toisen tehtävänä oli suunnitella prosessimuotoinen täydennyskoulutuskokonaisuus *perhepäivähoidon esimiesten osaamisen kehittämiseen* ja toisen *perhepäivähoitajien osaamisen kehittämiseen*.

---

¹³ Parrila S (2008) PERHOKE-hanke 2007–2009. Raportti perhepäivähoitajien osaamiskartoituksen pilotoinnista. (www.verve.fi/paivahoito)

4.3.1 Perhepäivähoidon johtaminen -täydennyskoulutuskokonaisuus

Perhepäivähoidon esimiesten täydennyskoulutuskokonaisuutta suunnitteleva asiantuntijaryhmä valittiin syksyllä 2007. Työryhmä aloitti työnsä tammikuussa 2008 ja kokoon-tui kevään 2008 aikana yhteensä neljä kertaa (24.1., 21.2., 15.4., 21.5.08) ja syksyllä 2008 yhden kerran (15.9.08). Työryhmän jäsenet on kuvattu seuraavan sivun taulukos-sa.

Työryhmän jäsenet	Organisaatio
Sanna Parrila (pj.)	Verve Consulting
Leena Heikkinen	Espoon kaupunki
Aila Wikström	Vantaan kaupunki
Helena Esko	Kirkkonummi
Nina Onufriew	Helsingin kaupunki
Hannele Pesola	Edupoli ¹⁴
Eva-Maija Kuosmanen	Omnia ¹⁵
Tuija Portell	Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskes- kus Socca

Taulukko 2. Perhepäivähoidon esimiesten täydennyskoulutusta suunnitellut työryhmä

Asiantuntijaryhmä laati kevään 2008 aikana koulutusesitteen ja sisällöt perhepäivähoidon johtaminen -täydennyskoulutukseen. Keväällä 2008 selvitettiin myös koulutuksen toteuttamiseen liittyviä rahoitusvaihtoehtoja ja suunniteltiin pilottikoulutuksen käynnistämistä. Omnia ilmoittautui halukkaaksi koulutuksen pilotoijaksi ja haki koulutukseen valtionrahoituksen. Pilottikoulutus alkoi syyskuussa 2008 ja jatkuu toukokuun loppuun 2009. Koulutuksessa on mukana 19 esimiestä Etelä-Suomen alueelta. Koulutuksen laajuus on 20 opintopistettä ja siihen sisältyy yhteensä 15 lähiopetuspäivää sekä erilaisia ennako- ja välitehtäviä. Pilottikoulutusta koskeva esite ja koulutussisällöt on esitelty liitteessä 1.

Pilottikoulutukseen osallistuvilta esimiehiltä kerättiin koulutukseen liittyvä väliarviointi tammikuussa 2009. Väliarvioinnin tueksi annettiin seuraavat kysymykset:

1. Onko koulutus vastannut odotuksiasi?
2. Koulutuksen hyöty/sovellusarvo oman työsi näkökulmasta?
3. Koulutuksessa on parasta...?
4. Koulutusta voisi kehittää...?
5. Odotukset ja toiveet seuraaville jaksoille?

¹⁴ Aikuiskoulutus Edupoli, Porvoon toimipiste.

¹⁵ Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia, Aikuisopisto.

Välisarvioinnin perusteella *koulutus on vastannut hyvin opiskelijoiden odotuksia*. Palautteissaan koulutukseen osallistuvat perhepäivähoidon esimiehet korostivat sitä, että koulutus on sisältöluopauustensa mukaisesti pureutunut ennen kaikkea perhepäivähoidon johtamisen kysymyksiin. Koulutuksen koettiin jo tässä vaiheessa selkiyttäneen opiskelijoiden omaa työtä perhepäivähoidon esimiehenä. Koulutuksen myötä omaan työhön liittyvä punainen lanka on löytynyt ja samalla tarpeeton ahdistus ja riittämättömyyden tunne on helpottanut.

”Koulutus on jäsentänyt ja selkiyttänyt työtämme. Punainen lanka on löytynyt ja sen myötä tarpeeton ahdistus on poistunut. Olemme tajunneet, että tunnemme työvälit (fillarin osat on hallussa), joita osaamme käyttää. Pitää vain oppia suunnittelemaan työaikansa, jotta pienenkin ajan osaa käyttää mahdollisimman hyvin hyödykseen. Lisäksi pitää osata valita omaan työhön parhaiten sopivat fillarin osat.”

Palautteiden mukaan koulutus on edennyt loogisesti ja järkevästi. Välitehtävät ovat kytkeneet lähiopetusjaksot toisiinsa ja edellisen kerran anti on hyödynnetty aina seuraavalla jaksolla. Hyvinä opiskelijat pitivät myös koulutuksen pitkäkestoisuutta.

Koulutuksen hyödyn ja sovellusarvon omalle työlleen opiskelijat arvioivat erittäin korkealle. Koulutuksessa käsitellyt asiat ovat sovellettavissa suoraan omaan työhön, koska niitä peilataan koko ajan oman työn tekemisen kautta. Koulutuksen kautta opiskelijat kokivat saaneensa paljon konkreettisia välineitä ja ideoita perhepäivähoidon esimiestyön kehittämiseen sekä oman esimiehisyiden ja perhepäivähoidon muutoksen jäsentämiseen. Koulutukseen sisältyneen oman työajankäytön seurannan ja siitä tehdyn analyysin koettiin avanneen konkreettisesti omaan työhön liittyviä ongelmakohtia sekä antaneen hyvän pohjan työajan käytön ja pedagogisen ohjauksen suunnitteluun.

”Olen saanut laajan ja syvän läpileikkauksen koko perhepäivähoitoon hoitomuotona, saanut tietoa sekä ryhmikisistä että erilaisista tavoista johtaa perhepäivähoitoa, mm. parityöskentely, tiimit jne. Viime kerran annos oli erinomainen työhön sovellettavuuden kannalta. Työni kehittämisen kannalta sekä työajan seuranta että pedagogisen ohjauksen suunnittelu olivat ehkä koko koulutusjakson vaikuttavinta.”

”IV jaksolle suoritettu työajanseuranta ja siitä jatkunut työajankäytön keskeisimmät ongelmat... olivat todella valaisevia. Erittäin hyvin suunniteltu eteneminen V jaksoon ja pedagogisen ohjauksen suunnitteluun. Tammikuun jaksolla oli hyvät valmiudet lähteä tekemään suunnitelmia. Syksyn jaksot ovat olleet sisällöltään hyvin suunniteltuja. Perhepäivähoidon historia, työkohteen muutos, II jaksolta sain ymmärrystä tähän päivään ja myös ymmärrystä hoitajia ja heidän toimintaansa kohtaan.”

Osa opiskelijoista korosti, että koulutuksessa käsiteltäviä asioita ja materiaalia voi hyödyntää hyvin kaikessa esimiestyössä, ei ainoastaan perhepäivähoidon esimiestyössä.

Mikä on koulutuksessa parasta vastauksissa korostui sekä luentojen, keskusteleman ilmapiiirin että oman oppimisprosessin merkitys. Opiskelijat pitivät tärkeänä sitä, että luennoilla käsiteltäviä asioita on mahdollisuus peilata sekä omaan että muiden esimiesten

työhön yhteisen keskustelun kautta. Ryhmän sisälle on rakentunut avoin ja keskustelevalta ilmapiiri, jossa kaikkien ääni pääsee kuuluville. Tärkeää koulutuksen onnistumisen kannalta on myös oma matka ja suostuminen yhteiseen oppimisprosessiin.

”Koulutuksessa parasta on oma matka, asioiden katsominen uudesta näkövinkkelistä, vihjeiden saaminen, suostuminen uuteen ja oman toiminnan peilaaminen. Parasta on myös se tapa millä koulutetaan eli ei mitään tyhjään tauluun kaatoa vaan haastamista ja puhumista ja loistavasti pohdittuja etätehtäviä, jotka kannattelevat matkantekoa.”

Koulutukseen liittyviä kehittämisideoita ja/tai toiveita seuraaville jaksoille eivät kaikki opiskelijat osanneen yksilöidä. Joidenkin opiskelijoiden mielestä koulutusprosessiin sisältyvät kaksi yksittäistä päivää (15.9.08 ja 9.2.09) pitäisi yhdistää, koska pitkänmatkailaisten on turhauttavaa tulla vain yhdeksi päiväksi. Osa toivoi myös sitä, että pääkouluttaja olisi mukana kaikilla koulutusjaksoilla, jotta prosessi ei katkeaisi. Koulutusteemoihin liittyvinä yksittäisinä toiveina nostettiin esiin tiimiohjauksen sekä erilaisten pedagogisen ohjauksen menetelmien käsittely vielä tarkemmin kevään jaksoilla. Osa opiskelijoista toivoi myös pienryhmissä käytävän keskustelun määrän vähentämistä ja siirtämistä koko ryhmän tasolle. Tärkeänä pidettiin myös välitehtäväksi tulleiden pedagogisen ohjauksen suunnitelmien käsittelemistä ja reflektointia.

Useammassa palautteessa tuotiin kehittämis ehdotuksena esiin se, että etenkin pedagogisen johtamisen osuudesta ja työajan seurantaan liittyvistä osuuksista hyötyisivät kaikki kunnan päivähoiton esimiehet.

”Viime keväänä meillä oli koulutus pedagogisesta johtamisesta ja se keskittyi ajan käytön ongelmiin. Olin aika ulalla sen jälkeen. Kiitän lämpimästi loistavasta koulutuksesta joka olisi hyödyksi ihan kaikille varhaiskasvatuksessa toimiville esimiehille. Ehdottaisinkin, että pedagogisen johtamisen osuutta voisitte tarjota pienempi muotoisina kaikille esimiehille. Tulisi todella tarpeeseen.”

”Toivoisin tämäntyypin koulutuksen jatkuvan ja mahdollistavan myös muidenkin osallistumisen koulutukseen.”

Yhteenvedon koulutuspalautteista voidaan todeta, että perhepäivähoidon esimiehisyyteen kohdentuva koulutus on koettu erittäin tarpeelliseksi. PERHOKE-hankkeen aikana suunniteltu ja pilotoitu koulutuskokonaisuus on jatkossa vapaasti kaikkien oppilaitosten käytettävissä.

4.3.2 Varhaiskasvatuksen ammattilaisena perhepäivähoidossa -täydennyskoulutuskokonaisuus

Perhepäivähoitajien täydennyskoulutuskokonaisuutta suunnitteleva työryhmä kutsuttiin koolle syksyllä 2008. Työryhmä kokoontui neljä kertaa syksyllä 2008 (3.9., 8.10., 4.11. ja 11.12.08) ja kerran alkuvuodesta 2009 (21.1.09). Työryhmän tehtävänä oli suunnitel-

la prosessimuotoinen täydennyskoulutuskokonaisuus perhepäivähoitajille. Työryhmän jäseninä toimivat seuraavan sivun taulukossa 3 nimetyt henkilöt:

Työryhmän jäsenet	Organisaatio
Sanna Parrila (pj.)	Verve Consulting
Eija Tenhunen	Verve Consulting
Marjut Parhiala	Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, POSKE / Varhis
Leena Oikkonen	Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus, POSKE / Varhis
Tytti Sydänmetsä	Ylivieskan ammattiopisto
Sirpa Latvakoski	Ylivieskan ammattiopisto
Meriti Veki-Hänninen	Oulun kaupunki
Maija Vesa	Kempele
Marja-Liisa Tolonen	Kiiminki
Sanna-Kaisa Vähä-Lummukka	Tyrnävä

Taulukko 3. Perhepäivähoitajien täydennyskoulutusta suunnitellut työryhmä

Täydennyskoulutuskokonaisuuden suunnittelussa pidettiin tärkeänä sen sisällöllistä kytkeytymistä perhepäivähoitajan ammattitutkintoon (Opetushallitus 2006) ja Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin (Stakes 2005). Täydennyskoulutuskokonaisuus saatiin valmiiksi tammikuussa 2009. Koulutus on mitoitettu yhden lukuvuoden mittaiseksi ja se sisältää yhteensä 12 lähiopetuspäivää sekä niihin liittyviä ennako- ja välitehtäviä. Koulutuksen laajuus on 10 opintopistettä. Koulutus on suunnattu sekä kotona toimiville perhepäivähoitajille että ryhmäperhepäivähoitajille. Koulutus antaa ammatillisia valmiuksia ja arjen työkaluja perhepäivähoitotyön suunnitteluun, toteuttamiseen ja kehittämiseen. Koulutus antaa myös valmiuksia perhepäivähoitajan ammattitutkinnon suorittamiseen kasvatustietoisuuden, kasvatuskumppanuuden ja yhteistyötaitojen sekä varhaiskasvatuksen osa-alueilla.

Varhaiskasvatuksen ammatillisena perhepäivähoidossa -täydennyskoulutus käynnistyy Ylivieskan ammattioppilaitoksen toteuttamana syksyllä 2009. Ylivieskan ammattiopisto toteuttaa koulutuksen oppisopimuskoulutuksena, joka on opiskelijoille maksutonta. Myös Oulun seudulla on käynnistynyt alustavat neuvottelut koulutuksen aloittamisesta oppisopimuskoulutuksena. Tätä raporttia kirjoitettaessa asiaa koskeva valmistelu on kuitenkin vielä kesken.

Varhaiskasvatuksen ammatillisena perhepäivähoidossa -täydennyskoulutuskokonaisuus on esitelty tämän julkaisun liitteessä 2. Täydennyskoulutuskokonaisuuteen liittyy useita erilaisia ennako- ja välitehtäviä, jotka on tallennettu kokonaisuudessaan perhepäivähoidon kehittämisvalikkoon (www.verve.fi/paivahoito). Koulutuskokonaisuus on vapaasti kaikkien oppilaitosten käytettävissä.

4.4 Perhepäivähoidon osaamisen kehittämisen mallien luominen ja kokoaminen valtakunnalliseen kehittämisvalikkoon

PERHOKE-hankkeen viimeisenä tavoitteena oli luoda valtakunnallinen perhepäivähoidon kehittämisvalikko, johon tallennetaan erilaisia perhepäivähoidon osaamisen kehittämisen malleja, työvälineitä ja materiaalia. Kehittämisvalikon sisältö on luotu yhteistyössä eri kuntien ja erilaisiin perhepäivähoidon kehittämishankkeisiin osallistuneiden toimijoiden kanssa (esim. KePe-hanke, PPH 2010 -hanke). Kuntien kanssa tehdyn yhteistyön kautta on kerätty yhteen ja edelleen kehitetty sekä käytössä olevia että uusia perhepäivähoidon osaamisen kehittämisen malleja ja sisältöjä. Perhepäivähoitajien ja perhepäivähoidon esimiesten osaamisen kehittämisen mallien ja sisältöjen luomisessa on hyödynnetty muun muassa PERHO-hankkeesta saatua tietoa, kokemuksia ja uusia työvälineitä perhepäivähoidon ohjauksen kehittämiseksi.

Keskeisenä sisällöllisenä lähtökohtana kehittämisvalikon rakentamisessa on ollut Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (VASU) toimeenpanon tukeminen perhepäivähoidossa. Kehittämisvalikkoon on koottu muun muassa erilaisia konkreettisia VASU-tövälineitä sekä hoitajien että esimiesten käyttöön. Kehittämisvalikon sisällöllinen rakenne on jaoteltu seuraavasti: *1) kehittämishankkeet, 2) julkaisut ja opinnäytetyöt, 3) esimiehen työvälineitä, 4) hoitajan työvälineitä, 5) varahoidon tukimateriaalia ja 6) perehdytyksen tukimateriaalia.* Kehittämisvalikko avautuu 1.3.2009 osoitteeseen www.verve.fi/paivahoito.

Kehittämisvalikon avaamisesta ja kokoamisesta on tiedotettu kuntia ja perhepäivähoidon muita toimijoita useissa erilaisissa perhepäivähoidon seminaareissa ja kuntatapaaamisissa. Helmikuun 2009 lopussa tehdään vielä yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa kaikkiin kuntiin sekä muille keskeisille yhteistyötahoille toimitettava tiedote perhepäivähoidon kehittämisvalikon avautumisesta.

Kehittämisvalikko on saanut jo ennakkotiedottamisen yhteydessä erittäin innostuneen vastaanoton ja on oletettavaa, että kehittämisvalikkoa tulee hyödyntämään suuri määrä perhepäivähoidon eri toimijoita. Jatkossa keskeiseksi haasteeksi muodostuu perhepäivähoidon kehittämisvalikon sisällöllinen päivittäminen ja siihen liittyvien vastuiden jako.

4.5 Perhepäivähoidon kehittämisseminaarit

PERHOKE-hankkeen aikana on jatkettu myös valtakunnallisten perhepäivähoidon kehittämisseminaarien toteuttamista, joiden järjestäminen aloitettiin jo PERHO-hankkeen¹⁶ aikana vuonna 2004. Vuosittaiset seminaarit ovat muodostuneet merkittäviksi perhepäivähoidon ajankohtaisfoorumeiksi. Lokakuussa 2008 Tampereella järjestetty valtakunnallinen perhepäivähoidon kehittämisseminaari oli sarjassaan viides ja keräsi koolle yli 250 perhepäivähoidon kehittämisestä kiinnostunutta toimijaa. Seminaarimateriaalit on tallennettu perhepäivähoidon kehittämisvalikon yhteyteen osoitteeseen (www.verve.fi/paivahoito).

---

¹⁶ Parrila 2005, 2006 ja 2007

5 Hankkeen tuloksellisuuden arviointi ja perhepäivähoidon kehityshaasteet

PERHOKE-hankkeella oli kaksi keskeistä tavoitetta: 1) selvittää ryhmäperhepäivähoidon nykytilaa ja toimintaedellytyksiä ryhmäperhepäivähoitoon kohdennetun valtakunnallisen selvityksen kautta ja 2) luoda yhtenäisiä malleja ja sisältöjä perhepäivähoito-henkilöstön osaamisen kehittämiseen. Hankkeen toiminta määrittyi vahvasti edellä kuvattujen tavoitteiden ohjaamana. Edellisessä luvussa kolme on kuvattu kokonaisuudessaan, mitä toimenpiteitä hankkeen aikana on tehty tavoitteiden saavuttamiseksi ja mitä konkreettisia tuloksia hankkeen aikana on saavutettu. Seuraavassa arvioin vielä lyhyesti tulosten laajempaa merkittävyyttä ja sovellusarvoa perhepäivähoidon kehittymiselle sekä nostan esiin joitakin näkökulmia suhteessa perhepäivähoidon tulevaisuuteen.

Ryhmäperhepäivähoidon asema osana suomalaista päivähoitojärjestelmää on ollut kautta historiansa epämääräinen: päivähoitolaki ei tunne ryhmäperhepäivähoidon käsitettä ja sen toimintamuodot ovat kirjavia. PERHOKE-hankkeen aikana tehty ryhmäperhepäivähoitoselvitys (STM:n selvityksiä 2007:54) oli ensimmäinen valtakunnan tasolla tehty selvitys, joka antoi sekä määrällistä että sisällöllistä kuvaa ryhmäperhepäivähoidon nykytilasta ja kehityshaasteista. Selvitys osoitti, että ryhmäperhepäivähoito on hoitomuotona levinnyt suurimpaan osaan kuntia. Vastaajakunnista 84 % (253 kuntaa) ilmoitti, että kunnassa on tarjolla ryhmäperhepäivähoitoa. Ongelmalliseksi hoitomuodon levinneisyyden tekee se, että suurin osa nykyisistä ryhmäperhepäivähoitoyksiköistä on päivähoitoasetuksen vain erityisyyden sallimia kolmen hoitajan yksiköitä (50 %), tai yksiköitä joissa työskentelee useampia kuin kolme hoitajaa (17 %). Selvityksen mukaan ryhmäperhepäivähoidon yksiköissä oli enimmillään kirjoilla jopa 40 lasta. Lasten päivähoitosta annetun asetuksen 8 § määrittää kuitenkin selkeästi, ettei yksikössä voi olla missään tilanteessa yhtä aikaa paikalla enemmän kuin 12 lasta.

Lasten päivähoitosta annetun asetuksen 8 §:

”Perhepäiväkodissa voidaan samanaikaisesti hoitaa enintään neljää lasta mukaan luettuina perhepäivähoitajan omat lapset, jotka eivät vielä ole perusopetuksessa. Lisäksi voidaan hoitaa yhtä perusopetuslain (628/1998) mukaista esiopetusta saavaa lasta, perusopetuksen aloittanutta lasta tai sellaista kunnan järjestämässä osapäivähoidossa olevaa lasta, joka aloittaa perusopetuksen toimintavuotta seuraavana vuonna. (30.3.2000/329)

Sen estämättä, mitä 1 momentissa säädetään, perhepäiväkodissa kaksi hoitajaa voi samanaikaisesti hoitaa enintään kahdeksaa lasta ja lisäksi osapäiväisesti kahta 1 momentin toisessa virkkeessä tarkoitettua lasta. (30.3.2000/329)

Erityisistä syistä ja huomioon ottaen paikalliset olosuhteet kolme hoitajaa voi hoitaa samanaikaisesti enintään kahtatoista lasta.”

Selvitys osoitti, että ryhmäperhepäivähoitoa toteutetaan useissa kunnissa vastoin päivähoiton säännöksiä. Selvityksen mukaan ryhmäperhepäivähoitoa ohjaavista säännöksistä poiketaan ainakin neljällä eri ulottuvuudella: 1) *suhteessa samanaikaisesti hoidossa olevien lasten määrään*, 2) *suhteessa aikuisten ja lasten määrään*, 3) *suhteessa henkilöstön kelpoisuusehtoihin sekä* 4) *suhteessa lapsikohtaisten varhaiskasvatussuunnitelmien tekemiseen*. Tämä saattaa kertoa osaltaan siitä, ettei kunnissa tunneta riittävästi ryhmäperhepäivähoitoa ohjaavien säännösten sisältöä ja niiden vaikutusta ryhmäperhepäivähoiton laatuun. Joissakin kunnissa ryhmäperhepäivähoiton laadukkaan ja säännösten mukaisen toteuttamisen estää taloudellisten resurssien niukkuus. Ryhmäperhepäivähoiton laadun kehittäminen on jäänyt päivähoiton määrällisen kehittämisen jalkoihin.

Ryhmäperhepäivähoiton tulevaisuus näyttää tällä hetkellä mielenkiintoiselta ja haastavalta. Perhepäivähoiton kehittämisjaosto (STM:n selvityksiä 2007:5) esitti toimenpideehdotuksenaan ryhmäperhepäivähoiton rajaamista jatkossa maksimissaan kahdeksan kokopäivälapsen ja kahden osapäivälapsen yksiköihin, joissa voi työskennellä lasten hoitoaikojen mukaan joko kaksi tai useampi hoitaja. Toimenpide-ehdotus kirjattiin seuraavasti:

Sisällöllisesti järjestetään perhepäivähoiton (yhden hoitajan ryhmän) kaltaista toimintaa, ei päiväkodinomaista.

Hallinnollisesti rajataan perhepäivähoiton määritelmä koskemaan kahden hoitajan ryhmiä ja todetaan kolmen hoitajan ryhmän noudattavan päiväkodin säännöksiä. Kahden hoitajan lapsiryhmää voidaan tarvittaessa (lasten hoitoaikojen niin edellyttäessä) täydentää varahoitajan työpanoksella työaikalainsäädännön ehtojen toteutumisen varmistamiseksi, mutta tällöin lapsiryhmää ei kasvateta kahden hoitajan ryhmästä. (STM:n selvityksiä 2007:5)

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta nosti tämän toimenpide-ehdotuksen loppuraportissaan (STM:n selvityksiä 2007:72) yhdeksi ehdotukseksi päivähoitoa ohjaavan lainsäädännön uudistamisessa. Mikäli toimenpide-ehdotus menee läpi, *kunnat joutuvat ratkaisemaan mitä tehdään suurimmalle osalle nykyisistä ryhmäperhepäivähoiton yksiköistä*. Muutetaanko ne päiväkodeiksi, jolloin henkilöstön kelpoisuusehtojen ja rakenteen tulee noudattaa päiväkotien säännöksiä, vai rajataanko ne pienemmiksi yksiköiksi, jolloin säännökset voivat perustua perhepäivähoitoa ohjaaviin säännöksiin?

Merkittävä asia perhepäivähoiton tulevaisuuden kannalta on myös se, *miten henkilöstön kelpoisuusehdot jatkossa määritellään*. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunta on loppuraportissaan esittänyt, että perhepäivähoitajien kelpoisuusehdoksi tulisi jatkossa määritellä varhaiskasvatuksen ammatillinen perustutkinto (STM:n selvityksiä 2007:72). Valtakunnallinen perhepäivähoiton osaamiskartoitus (Alila ja Parrila 2007) osoitti, että tällä hetkellä perhepäivähoitajista ainoastaan neljäsosalla on varhaiskasvatusalan tutkinto. Tämä neljäsosa pitää sisällään myös ne hoitajat, joilla on perhepäivähoitajan ammattitutkinto. Mikäli perhepäivähoitajien kelpoisuusehdoksi määritellään nykyisen tutkintorakenteen mukainen varhaiskasvatuksen ammatillinen perustutkinto, myöskään perhepäivähoitajan ammattitutkinnon suorittaneet eivät täytä kyseistä kelpoisuusehtoa. Varhaiskasvatuksen ammatilliseksi perustutkinnoksi lasketaan nykyisessä tutkintorakenteessa ainoastaan lähihoitajan ja lastenohjaajan tutkinnot. Neuvottelukunnan esittämien kelpoisuusehtojen nostamisen taustalla on paitsi tavoite yleisen koulutustason nostami-

sesta, myös ajatus siitä, että varhaiskasvatuksen ammatillisen perustutkinnon suorittamisen myötä päivähoidon henkilöstön liikuteltavuus ja yhteistyö eri hoitomuotojen välillä helpottuu. Tämä on perhepäivähoidon tulevaisuuden kannalta tärkeä näkökulma. Tulevaisuudessa perhepäivähoitajan työ on tärkeä nähdä osana muun varhaiskasvatustyön kokonaisuutta, jolloin lisätään myös työn houkuttelevuutta ja arvostusta. Kuntien Eläkevakuutuksen tekemän ennusteen mukaan nykyisistä kunnallisista perhepäivähoitajista lähes puolet siirtyy eläkkeelle seuraavan kahdeksan vuoden sisällä. *Perhepäivähoidon nostaminen sekä koulutusrakenteeltaan, toiminnaltaan että ammatilliselta arvostukseltaan osaksi varhaiskasvatuksen muuta ammattikenttää lisää todennäköisyyttä, että jatkossa myös perhepäivähoitajan työ voi olla tietoinen ammatinvalinta, joka houkuttelee varhaiskasvatustyöstä kiinnostuneita nuoria.*

Kelpoisuusehtojen yhtenäistäminen johtaa toivon mukaan myös siihen, että perhepäivähoitajien työolosuhteet ja palkkaus saadaan pikkuhiljaa rinnasteiseksi muun varhaiskasvatushenkilöstön kanssa. Tämä mahdollistaisi varhaiskasvatuksen henkilöstölle sujuvan työnkierron eri palvelumuotojen välillä. Osan työurasta voisi toteuttaa pienryhmämuotoisen perhepäivähoidon parissa, osan päiväkodeissa tai erilaisten avointen varhaiskasvatuspalveluiden piirissä. Koulutusvalintojen vaiheessa riittäisi, että tulevilla opiskelijoilla olisi varmuus siitä, että hän haluaa kouluttautua varhaiskasvatuksen ammatillaiseksi ja toimia työurallaan lasten ja perheiden parissa.

Lähteet

- Alho-Kivi, H. & Keskinen, S. (toim.) (1998). Opin alkutaival perhepäivähoidossa. Perhepäivähoidon mahdollisuudet lapsen oppimisvalmiuksien tukemisessa. STM:n selvityksiä 1998:8.
- Alho-Kivi, H. & Myöhänen, M. (2004). Akseli-projekti perhepäivähoidon kehittäjänä. STM:n monisteita 2004:2.
- Alila, K. & Parrila, S. (2007). Perhepäivähoitohenkilöstön osaamisen haasteet – valtakunnallisen osaamiskartoituksen tuloksia. Teoksessa: S. Parrila (toim.) Perhepäivähoidon ohjauksen kehitysvaihtoehtoja. STM:n selvityksiä 2007:19.
- Jokela, H., Junno, S., Kokkonen, S. & Koskinen, E. (2007). Perhepäivähoito – Luomua ja Luksusta. PIRTSAKKA – perhepäivähoidon kehittämishanke Pirkanmaalla ja Satakunnassa. Loppuraportti. (www.verve.fi/paivahoito)
- Jääskeläinen, M. & Majuri-Naappi, A. (2005). Matkalla perhepäivähoidon kehittämiseen. Laadukasta perhepäivähoitoa lapsiperheille nyt ja tulevaisuudessa – ammattilaisia ja ammatti, jota arvostetaan. Pelastetaan perhepäivähoito -hankkeen loppuraportti. KOSKE raportteja 3.
- Lasten päivähoidon tilannekatsaus syyskuu 2005. STM:n selvityksiä 2006:16.
- Moilanen, L-K. (2008). TULEVAISUUDEN PERHEPÄIVÄHOITO – perhepäivähoidon pedagogisen ohjaamisen kehittämishanke Leppävirta-Pieksämäki-Pieksänmaa-Varkaus. Loppuraportti. (www.verve.fi/paivahoito)
- Parrila, S. (2009). Perhepäivähoidon johtaminen -täydennyskoulutuspaketti ja väliarvioinnin yhteenveto (www.verve.fi/paivahoito).
- Parrila, S. (2008). PERHOKE-hanke 2007–2009. Raportti perhepäivähoitajien osaamiskartoituksen pilotoinnista. (www.verve.fi/paivahoito)
- Parrila, S., Ahonen, H., Haavisto, V. & Kerosuo, H. (2008). Perhepäivähoito 2010 -verkostohanke. Loppuraportti. (www.verve.fi/paivahoito)
- Parrila, S. (2007). Ryhmäperhepäivähoitoselvitys. STM:n selvityksiä 2007:54.
- Parrila, S. (2005) (toim.). Villistä valvottuun, valvotusta ohjattuun – Perhepäivähoidon ohjauksen historia ja nykytilan haasteet. STM:n julkaisuja 2005:4. Yliopistopaino Kustannus, Helsinki University Press.

- Parrila, S. (2006) (toim.). Perhepäivähoidon kehittämishaasteita. STM:n selvityksiä 2006:17.
- Parrila, S. (2007) (toim.). Perhepäivähoidon ohjauksen kehitysvaihtoehtoja. STM:n selvityksiä 2007:19.
- Parrila, S. (2002). Perhepäivähoito osana suomalaista päivähoitojärjestelmää. Näkökulmia perhepäivähoidon laatuun ja sen kehittämiseen. Acta Universitatis Ouluensis. E 59.
- Perhepäivähoidon kehittämisen suuntia (2007). Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:5.
- Perhepäivähoitajan ammattitutkinto. Näyttötutkinnon perusteet (2006). Opetushallitus. Määräys 011/2006.
- Pääministeri Matti Vanhasen II hallitusohjelma 17.4.2007.
- Pääministeri Matti Vanhasen hallitusohjelma 17.4.2003.
- Sosiaalialan kehittämishankkeen toimeenpanosuunnitelma. Sosiaali- ja terveysministeriön monisteita 2003:20.
- Tenhunen, E. & Parrila, S. (2009). KEPE: Kehittyvä perhepäivähoito. Seutukunnallinen perhepäivähoidon kehittämishanke 2007–2008. Loppuraportti. (www.verve.fi/paivahoito)
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005). Stakes oppaita 56. Gummerus kirjapaino Oy, Saarijärvi.
- Varhaiskasvatus vuoteen 2020. Loppuraportti varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan työstä (STM 2007:72).

Liite 1. Perhepäivähoidon johtaminen -täydennyskoulutuksen esite

Perhepäivähoidon kehityspolku tavoitteelliseksi ja suunnitelmalliseksi varhaiskasvatus-työksi vaatii ohjaukselta ja johtamiselta uudenlaista työtettä. Perhepäivähoidon esimiehellä on oltava selkeä näkemys perhepäivähoidon arjesta, pedagogisesta suunnasta ja tavoitteista.

Perhepäivähoidon johtamisen täydennyskoulutus on suunnattu päivähoidon esimiestehtävissä toimiville perhepäivähoidonohjaajille ja päiväkotien johtajille, joiden vastuualueeseen kuuluu perhepäivähoito. Koulutus antaa käytännön valmiuksia eri päivähoitomuotojen johtamiseen, kehittämiseen ja oman työn suunnitteluun.

Koulutus toteutetaan aikavälillä 15.9.2008–31.5.2009. Koulutus sisältää 15 lähiopetuspäivää (1–2 päivää / kk) sekä itsenäistä työskentelyä. Koulutus toteutetaan valtion tuella, jolloin opiskelijan (kunnan) maksettavaksi jää 950 €/ opiskelija. Maksun voi suorittaa kahdessa erässä (syys- ja kevätlukukausi).

Koulutuksen laajuus on 20 opintopistettä. Koulutus on suunniteltu osana PERHOKE-hanketta (ks. www.verve.fi/paivahoito). Koulutus toteutetaan Omnian ja Edupolin yhteistyönä. Koulutuspaikkana toimii Omnian aikuisopisto, Lehtimäentie 1, 02770 Espoo. Koulutukseen tulee ilmoittautua sähköpostitse 15.6.2008 mennessä osoitteeseen: sanna.parrila@verve.fi.

Koulutukseen valituille opiskelijoille lähetetään tieto koulutukseen hyväksymisestä kesäkuussa viikolla 25. Lisätietoa ja koulutukseen liittyvää materiaalia toimitetaan opiskelijoille elokuussa viikolla 33.

Lisätietoja:

sanna.parrila@verve.fi, eva-maija.kuosmanen@omnia.fi, hannele.pesola@edupoli.fi

Koulutussisällöt:

I KOULUTUKSEEN ORIENTOINTI (0,5 op)

Ajankohta: 15.9.2008 klo 9–15.30

Sisällöt:

- koulutuksen tavoitteet, sisällöt, toteuttamismenetelmät
- orientointi oman ammatillisen kehityksen analyysiin

Toteutus:

- ennakkotehtävä: oma ammatillinen kehitys ja työhistoria, koulutukselle asetetut tavoitteet ja odotukset (5 t)
- 1 lähiopetuspäivä (8 t), syyskuu 2008

Kouluttajat:

KT Sanna Parrila, lehtori Eva-Maija Kuosmanen, Omnia

II ESIMIEHENÄ PERHEPÄIVÄHOIDOSSA (2 op)

Ajankohta: 13.10.2008 klo 10–16.30 ja 14.10.2008 klo 9–15.30

Sisällöt:

- perhepäivähoidon historia
- perhepäivähoidon eri muodot ja niiden kehittämishaasteet (hoitajien parityöskentely, ryhmäperhepäivähoito, kolmiperhepäivähoito, hoitajan kotona toteutuva perhepäivähoito, yksityinen perhepäivähoito, monikulttuurinen perhepäivähoito...)
- perhepäivähoidon johtamisen erityiskysymyksiä (ikäntyminen, hajautettu organisaatio, koulutustaustojen kirjavuus...)

Toteutus:

- ennakkotehtävät (11 t): oman kunnan perhepäivähoidon nykytila ja kehityshaasteet, varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan ja perhepäivähoidon kehittämisjaoston loppuraportteihin tutustuminen
- 2 lähiopetuspäivää (16 t), lokakuu 2008

Kirjallisuus:

- Parrila, S. (2002). Perhepäivähoito osana suomalaista päivähoitojärjestelmää. Näkökulmia perhepäivähoidon laatuun ja sen kehittämiseen. Oulun yliopisto. Acta Universitatis Ouluensis E 59.
- Parrila, S. (toim.) (2005). Villistä valvottuun, valvotusta ohjattuun – Perhepäivähoidon ohjauksen historia ja nykytilan haasteet. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisu 2005:4.
- Perhepäivähoidon kehittämisen suuntia. STM selvityksiä 2007:5.
- Ryhmäperhepäivähoitoselvitys. STM selvityksiä 2007:54.
- Varhaiskasvatus vuoteen 2020. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen selvityksiä 2007:72.

Kouluttaja:

KT Sanna Parrila

III PEDAGOGISEN OHJAUKSEN TEOREETTINEN JA SISÄLLÖLLINEN PERUSTA (2 op)

Ajankohta: 10.11.2008 klo 10–16.30 ja 11.11.2008 klo 9–15.30

Sisällöt:

- ohjaus ja johtaminen – mitä ohjauksella ymmärretään, mitä on johtaminen, mikä on ohjauksen ja johtamisen ero
- ohjauksen teoriaperustan ja mallien muutos
- aikuisen ohjaamisen erityiskysymyksiä (aikuiskasvatus)
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (VASU) perhepäivähoidon ohjauksen sisällöllisenä perustana
- perhepäivähoitajan ammattitutkinnon perusteet ohjaajan työkaluna

Toteutus:

- ennakkotehtävä 1: oman ohjausteorian jäsentäminen
- 2 lähiopetuspäivää, marraskuu 2008

Kirjallisuus:

- Parrila, S. (toim.) (2005). Villistä valvottuun, valvotusta ohjattuun – Perhepäivähoidon ohjauksen historia ja nykytilan haasteet. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisuja 2005:4.
- Ojanen, S. (2003). Ohjauksesta oivallukseen -ohjausteorian kehittelyä. Teoksessa: R. Silkelä. Tutkimuksia opetusharjoittelun ohjauksesta. Suomen harjoittelukoulujen vuosikirja No: 1. Joensuun yliopistopaino.
- Valtakunnallinen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Stakes, 2005).
- Perhepäivähoitajan ammattitutkinnon perusteet, OPH 2006.

Kouluttaja:

KT Sanna Parrila

IV LÄHI- JA ETÄOHJAUKSEN MENETELMIÄ PERHEPÄIVÄHOIDOSSA (4 op)

Ajankohta: 15.12.2008 klo 10–16.30 ja 16.12.2008 klo 9–15.30

Sisällöt:

- ohjausmenetelmien esittely, kokeilu ja arviointi
- sähköinen viestintä
- työssä oppimisen ohjaaminen
- perhepäivähoidon ohjauksen erityiskysymyksiä
- orientointi pedagogisen ohjauksen suunnitteluun

Toteutus:

- ennakkotehtävä: nykyiset ohjausmenetelmäni
- 2 lähiopetuspäivää, joulukuu 2008

Kirjallisuus:

- Kukkonen, H. (2007). Ohjauskeskustelu pelitilana. Tampereen yliopisto.

- Parrila, S., Vähänen, L. 2006. Kotikäynnin prosessi- ja välinekuvaus. Teoksessa: S. Parrila (toim.). Perhepäivähoidon kehittämishaasteita. STM:n selvityksiä 2006:17.
- Parrila, S. & Heikkinen, L. 2007. Kotikäynnit 2000-luvulla – historiallinen jäännös vai tulevaisuuden haaste. Teoksessa: S. Parrila (toim.). Perhepäivähoidon ohjauksen kehitysvaihtoehtoja. STM:n selvityksiä 2007:19.

Kouluttajat:

Koordinoiva perhepäivähoidonohjaaja Leena Heikkinen, Espoo,
lehtori Eva-Maija Kuosmanen, Omnia

V PEDAGOGISEN OHJAUKSEN SUUNNITTELU, TOTEUTUS, ARVIOINTI JA DOKUMENTOINTI (10 op)

Ajankohta: 12.1.2009 klo 10–16.30 ja 13.1.2009 klo 9–15.30 ja 9.2.2009 klo 10–16.30

Sisällöt:

- työn suunnittelu ja dokumentointi, oman ajankäytön hallinta, työtehtävien rajaaminen ja kohdentaminen
- kuntavasu, yksikkövasu, lapsen vasu – miten näkyy ohjaajan työssä, miten näkyy hoitajan työssä?
- osaamiskartoitus ohjaustarpeen osoittajana
- ohjausmenetelmien esittely, kokeilu ja arviointi
- pedagogisen ohjauksen suunnitelman laatiminen, toteutus ja arviointi pienryhmissä

Toteutus:

- ennakkotehtävä 1: ohjausmenetelmäkokeilu ja kokeilun arviointi
- pedagoginen päiväkirja
- 2 lähiopetuspäivää, tammikuu 2009
- 1 lähiopetuspäivä, helmikuu 2009
- prosessi jatkuu jaksossa VI, VII ja VIII

Kouluttaja:

KT Sanna Parrila

VI TUTKIN, KEHITÄN, JOHDAN (3 op)

Ajankohta: 16.3.2009 klo 10–16.30 ja 17.3.2009 klo 9–15.30

Sisällöt:

- orientointi kehittävään työn tutkimukseen
- muutoksen johtamisen välineitä esimiestyöhön

Toteutus:

- ennakotehtävä: häiriöpäiväkirja
- 2 lähiopetuspäivää, maaliskuu 2009

Kirjallisuus:

- Launis, K. & Pihlaja, J. (2005). Työhyvinvointi ja toimintakonseptien muutokset, *Konsepti* 2, 2005, Toimintakonseptin uudistajien lehti. Helsingin Yliopisto. Toiminnan teorian ja kehittävän työntutkimuksen yksikkö.
- Mäkitalo, J. & Parrila, S. 2006. Perhepäivähoitotyön muutos ja palvelukonseptit. Teoksessa: S. Parrila (toim.). Perhepäivähoidon kehittämishaasteita. STM:n selvityksiä 2006:17.
- Virkkunen, Jaakko & Ahonen, Heli 2007. Oppiminen muutoksessa. Uusi väline työyhteisön oppimiskäytäntöjen uudistamiseen. Infor Oy. Dark Oy, Vantaa 2007.

Kouluttaja:

KT Sanna Parrila

VII VUOROVAIKUTUSOSAAMINEN JA KASVATUSKUMPPANUUS (1–2 op)

Ajankohta: 20.4.2009 klo 10–16.30 ja 21.4.2009 klo 9–15.30

Sisällöt:

- erilaiset temperamenttityypit vuorovaikutustilanteissa
- vuorovaikutustyyli, oman vuorovaikutustyylin tunnistaminen
- ammatillisen vuorovaikutuksen ominaispiirteet
- vuorovaikutus moniammatillisessa ja -kulttuurisessa työyhteisössä
- palautteen antaminen ja vastaanottaminen, ristiriitatilanteiden ratkaiseminen
- sähköisen viestinnän erityisluonne

Toteutus:

- 2 lähiopetuspäivää, huhtikuu 2009

Kirjallisuus:

- Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A-R., Rasku-Puttonen, H. 2006. Kasvatusvuorovaikutus. Gummerus Kirjapaino Oy, Tampere.
- Venninen, T. 2007. ”Olen enemmän alkanut pohtimaan ja sanomaan ääneen mitä ajattelen” – ammatillinen kehittyminen ja yhteisöllinen palaute päiväkodin työtiimeissä. Helsingin yliopisto. Tutkimuksia 282.

- Keltikangas-Järvinen, L. 2004. Temperamentti – ihmisen yksilöllisyys. WSOY, Helsinki.

Kouluttajat:

Lehtori Helena Vierimaa, Omnia, kouluttaja Maritta Opas

VIII KOULUTUKSEN PÄÄTÖS- JA ARVIOINTISEMINAARI

Ajankohta: 25.5.2009 klo 10–16.30

Sisällöt:

- pedagogisen ohjauksen prosessiopintojen ja koulutuskokonaisuuden arviointi

Toteutus:

- 1 lähiopetuspäivä, toukokuu 2009

Kouluttajat:

Lehtori Eva-Maija Kuosmanen, Omnia

Koordinoiva perhepäivähoidon ohjaaja Leena Heikkinen, Espoo

KT Sanna Parrila

Liite 2. Varhaiskasvatuksen ammattilaisena perhepäivähoidossa -täydennyskoulutuksen esite 2009–2010

Perhepäivähoitajan työ ja siihen kohdistuvat ammatilliset odotukset ovat muuttuneet suuresti viimeisen vuosikymmenen aikana. Perhepäivähoitajan tarjoaman päivittäisen hoivan lisäksi hoitajan odotetaan olevan vahva varhaiskasvatuksen ammattilainen, joka tukee tietoisesti jokaisen lapsen kasvua ja oppimista yhdessä vanhempien ja muun varhaiskasvattajayhteisön kanssa. Perhepäivähoitajan työn ja työn suunnittelun tulee perustua valtakunnalliseen Varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin sekä perhepäivähoitajan ammattitutkinnon perusteissa määriteltyyn osaamiseen.

Varhaiskasvatuksen ammattilaisena perhepäivähoidossa -täydennyskoulutus on suunnattu sekä kotona toimiville perhepäivähoitajille että ryhmäperhepäivähoitajille. Koulutus antaa ammatillisia valmiuksia ja arjen työkaluja perhepäivähoitotyön suunnitteluun, toteuttamiseen ja kehittämiseen. Koulutus antaa myös valmiuksia perhepäivähoitajan ammattitutkinnon suorittamiseen kasvatustietoisuuden, kasvatuskumppanuuden ja yhteistyötaitojen sekä varhaiskasvatuksen osa-alueilla. Koulutus toteutetaan enintään 20 osallistujan ryhmänä.

Koulutus toteutetaan aikavälillä 1.9.2009–15.6.2010. Koulutus sisältää 12 lähiopetuspäivää (1–2 päivää/kk) sekä itsenäistä työskentelyä. Koulutus toteutetaan oppisopimus-koulutuksena, joka on opiskelijalle maksutonta (ks. erillinen esite).

Koulutuksen laajuus on 10 opintopistettä. Koulutus on suunniteltu osana PERHOKE-hanketta (ks. www.verve.fi/paivahoito).

Koulutus toteutetaan ...

Koulutukseen tulee ilmoittautua sähköpostitse 15.6.2009 mennessä osoitteeseen...

Lisätietoa ja koulutukseen liittyvää materiaalia toimitetaan opiskelijoille ...

Lisätietoja: (esim. vastuukouluttajan nimi)

KOULUTUSSISÄLLÖT:

I KOULUTUKSEEN ORIENTOINTI (1 op)

Sisällöt:

- koulutuksen tavoitteet, sisällöt, toteuttamismenetelmät
- orientointi oman ammatillisen kehityksen analyysiin
- perhepäivähoidotyön muutos ja ammatillisuuden haasteet
- atk-taitojen perusteet

Toteutus:

- ennakkotehtävä: oma ammatillinen kehitys ja työhistoria, koulutukselle asetetut tavoitteet ja odotukset
- 2 lähiopetuspäivää
- itsenäinen työskentely

II KASVATUSTIETOISUUS JA KASVATUSKUMPPANUUS – VÄLINEITÄ PERHEPÄIVÄHOIDON ARKEEN (3 op)

Tavoitteena:

- sisäistää kasvatuskumppanuuden keskeiset periaatteet
- tunnistaa oma vastuu kasvatuskumppanuuden toteutumisessa
- omaksua keinoja ja käytäntöjä, jotka tukevat kasvatuskumppanuuden mu-
kaista työtapaa
- rohkaistua tuomaan esiin oma ammatillisuutensa vuorovaikutustilanteissa

Sisällöt:

- **OSA 1: Kasvatustietoisuus ja kasvatuskumppanuus**
  - kasvatuskumppanuuden käsite, tavoitteet ja määrittely: miten kasvatuskumppanuus eroaa yhteistyöstä vai eroaako?
  - dialogisuus työtapana
  - kasvatuskumppanuuden nykyiset käytännöt ja niiden ongelmat, ihannetilän määrittäminen
- **OSA 2: Kasvatuskumppanuuden konkretisoituminen hoitajan ja vanhempien välisenä yhteistyönä**
  - turvallinen päivähoidon aloitus toimivan kasvatuskumppanuuden lähtökohtana
  - lapsen vasun laatiminen yhdessä vanhempien kanssa: miten motivoi vanhemmat, miten prosessi etenee, miten luon toimivan dialogin vanhempien kanssa
  - huolen puheeksi ottaminen
  - vanhempien keskinäisen yhteistyön tukeminen
- **OSA 3: Kasvatuskumppanuus hoitajayhteisön ja muiden varhaiskasvatustoimijoiden välillä – tiimityön perusteet**
  - tiimityö osana palvelukonseptien kehitystä: yhteiset asiakkaat, yhteinen työn kohde ja tarkoitus
  - moniammatillinen kasvatuskumppanuus

- tiimityön perusteet: erilaiset tiimit ja niiden tarkoitus
- tiimit yhteisen oppimisen ja ammatillisuuden foorumina
- miten ratkaistaan tiimin sisäiset ongelmat
- tiimityön hyvät käytännöt: konkreettisia välineitä ja toimintamalleja tiimityön toteuttamiseen

Toteutus:

- 3 lähiopetuspäivää
- ennakkotehtävä
- välitehtävät

Kirjallisuus:

- Eriksson, E. & Arnkil, T. 2005. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Helsinki: Stakes. Oppaita 60.
- Jäälinoja, S. & Vähälummukka, S-K. (2005). Matkalla kasvatuskumppanuuteen. Kasvatuskumppanuussuhteen rakentaminen Kauhavan kaupungin päivähoidossa. Oulun yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. (2006). Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Stakes oppaita 63. Stakes: Helsinki.
- Näyttötutkinnon perusteet. Perhepäivähoitajan ammattitutkinto 2006. Opetushallitus. Määräys 16/011/2006.
- Vähälummukka, S. (2006). Kasvatuskumppanuus perhepäivähoidossa. ”Eikö soo sitä mitä moomma aina tehny?” Kandidaatintyö. Oulun yliopisto.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2006). Stakes oppaita 56.

III LAPSEN KASVUN JA OPPIMISEN TUKEMINEN PERHEPÄIVÄHOIDOSSA (5 op)

Tavoitteena:

- tunnistaa sisällölliset orientaatiot ja ymmärtää niiden merkitys käytännön toiminnassa
- sisäistää lapselle ominaiset tavat toimia arkityön lähtökohdaksi

Sisällöt:

OSA 1: Lapsen hyvinvointi oppimisen ja kasvun perustana

- kiintymyssuhteen muodostuminen ja merkitys: hoitaja turvasatamana
- lapsen minäkäsityksen ja itsetunnon kehitys

OSA 2: Minä ja muut – lasten keskinäinen vuorovaikutus ja leikki

- lapsen sosiaalinen kehitys
- leikki lapselle luontaisena tapana toimia: miten leikki kehittyy, leikin merkitys lapsen oppimiselle, minkälainen on hyvä leikkinympäristö leikin eri kehitysvaiheissa, hoitajan rooli ja merkitys leikin ohjaajana ja mahdollistajana, leikkikulttuurin muutos

OSA 3: Liikkuminen lapselle luontaisena tapana toimia

- lapsen motorinen kehitys ja sen havainnointi

- eri-ikäisten lasten liikkumisen tukeminen: ohjattu vapaa liikkuminen eri ympäristöissä, erilaiset materiaalit ja välineet, oma esimerkki
- esimerkkejä eri-ikäisten lasten ohjattuihin liikuntahetkiin
- liikuntavasu

OSA 4: Taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen lapselle luontaisena tapana toimia

OSA 5: Tutkiminen lapselle luontaisena tapana toimia

- lapsen kielellinen kehitys
- ajattelu alkaa ihmyksestä: miten lasten kysymyksiä kuunnellaan ja miten niitä hyödynnetään

Toteutus:

- ennakkotehtävä
- 5 lähiopetuspäivää
- välitehtävät

Kirjallisuus:

- Hintikka, M., Helenius, A. & Vähänen, L. (2004). Leikistä totta. Omaehtoisen leikin merkitys. Kustannusosakeyhtiö Tammi: Helsinki.
- Koivisto, P. (2007). "Yksilöllistä huomiota arkisissa tilanteissa". Päiväkodin toimintakulttuurin kehittäminen lasten itsetuntoa vahvistavaksi. Jyväskylän yliopisto.
- Helenius, A. & Korhonen, R. 2008. Pedagogiikan palikat. Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. WSOY.
- Lamponen, P. (2005). Liikuntaleikkikoulun soveltaminen päivähoitoon. Teoksessa: Nuori Suomi. Liikuntaleikkikoulun ohjaajaopas.
- Varpaat vauhtiin. Nuori Suomi materiaali. (www.nuorisuomi.fi)
- Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset. STM:n oppaita 2005:17.
- Parrila, S. & Vähänen, L. (2006). Liite 1. Kotikäynnin prosessi- ja välinekuvaus. Perhepäivähoidon kotikäynti. Teema: Leikki lapselle luontaisena tapana toimia. Julkaisussa: Parrila, S. (toim.) Perhepäivähoidon kehittämishaasteita. STM:n selvityksiä 2006:17.

IV HAVAINNOINTI, SUUNNITTELU, DOKUMENTOINTI JA ARVIOINTI
– TYÖKALUJA PERHEPÄIVÄHOIDON ARKEEN (1 op)

Tavoitteena:

- oppia hyödyntämään lasten vasuja ja kunnan/yksikön vasua toiminnan suunnittelun lähtökohtana
- sisäistää jatkuvan havainnoinnin, arvioinnin ja dokumentoinnin merkitys

Sisällöt:

- vasupohjainen toiminta ja toiminnan suunnittelu prosessina
- havainnointi ja arviointi toiminnan suunnittelun perustana
- miten ja mitä on tärkeää dokumentoida, miten dokumentointitietoa hyödynnetään

Toteutus:

- 2 lähiopetuspäivää
- välitehtävä: hoitajan oma vasu

Kirjallisuus:

- www.verve.fi/paivahoito

- 2009:
- 1 Sikiön poikkeavuuksien seulonta. Seulonta-asetuksen täytäntöönpanoa tukevan asiantuntijaryhmän muistio. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2754-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2755-1 (PDF)
  - 2 Selvitys EVO-pisteitä tuottaneista terveystieteellisistä julkaisuista vuosilta 2003-2005. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2756-8 (PDF)
  - 3 Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma. Mieli 2009 -työryhmän ehdotukset mielenterveys- ja päihdetyön kehittämiseksi.
ISBN 978-952-00-2767-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2768-1 (PDF)
  - 4 Raskaan olevien päihdeongelmaisten naisten hoidon varmistaminen -työryhmän raportti. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2769-8 (PDF)
  - 5 Yhtenäiset kiireettömän hoidon perusteet 2009.
ISBN 978-952-00-2770-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2771-1 (PDF)
  - 6 Enhetliga grunder för icke-brådskande vård 2009.
ISBN 978-952-00-2772-8 (inh.)
ISBN 978-952-00-2773-5 (PDF)
  - 7 Skenaarioita sosiaalimenoista. Terveystieteellisten vaikutukset ja analyysimallin esittely.
ISBN 978-952-00-2774-2 (nid.)
ISBN 978-952-00-2775-9 (PDF)
  - 8 Sosiaali- ja terveysministeriön toimintasuunnitelma vuodelle 2009. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2776-6 (PDF)
  - 9 Salme Kallinen-Kräkin . Kaste-ohjelman valtakunnallinen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2008-2011. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2777-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2778-0 (PDF)
  - 10 Sosiaaliturvan uudistamiskomitean (SATA) ehdotus sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen keskeisistä linjauksista. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2779-7 (nid.)
ISBN 978-952-00-2780-3 (PDF)
  - 11 Katja Uosukainen, Hanna-Leena Autio, Minna Leinonen. Tasa-arvosuunnitelmat ja palkkakartoitukset Suomessa 2008. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2781-0 (nid.)
ISBN 978-952-00-2782-7 (PDF)
  - 12 Mikko Wennberg, Olli Oosi, Kaisa Alavuotunki, Sirpa Juutinen, Henrik Pekkala. Sosiaalialan kehittämishankkeen arviointi. Loppuraportti: Tulosten ja vaikutusten arviointi.
ISBN 978-952-00-2793-3 (nid.)
ISBN 978-952-00-2794-0 (PDF)

- 13 Selvitys ensihoidon ja sairaankuljetuksen kehittämisestä. Sairaankuljetuksen ja ensihoidon kehittämisen ohjausryhmän loppuraportti. (Vain verkossa)
ISBN 978-952-00-2795-7 (PDF)
- 14 Tuottava, tuloksellinen ja laadukas työsuojeluvalvonta 2015. Työsuojeluhallinnon resurssityöryhmän raportti. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2796-4 (nid.)
ISBN 978-952-00-2797-1 (PDF)
- 15 Tupakkapoliittisia lakimuutoksia ja toimia valmistelevan työryhmän loppu- ja väliraportit. Ehdotukset tupakkalain ja tupakkaverolain muutoksiksi.
ISBN 978-952-00-2806-0 (nid.)
ISBN 978-952-00-2807-7 (PDF)
- 16 Sanna Parrila. Perhepäivähoitohenkilöstön osaamisen kehittäminen. PERHOKE-hankkeen loppuraportti. (Moniste)
ISBN 978-952-00-2808-4 (nid.)
ISBN 978-952-00 2809-1 (PDF)